

מאוצרות הפרשה

ושסע אתו בכנפיו לא יבדיל (א, יז)

בעולת העוף צריכים להבדיל את הראש מהגוף. לעומת זאת בחטאת העוף נאמר: "לא יבדיל" – אסור להבדיל בין הראש לגוף. זו גזרת הכתוב. נשאלת השאלה: למה זה כך, מה ההבדל בין עולת העוף לחטאת העוף? הסוכוטשובער, בעל ה"אבני נור" זצ"ל, אמר על כך וארט מוצלח מאוד: עולה מכפרת על הרהורי הלב. ההרהורים מקומם בראש, במחשבה. כאשר עולה במחשבת האדם הרהור פסול, לכאורה זה אונס. מה יכול הוא לעשות?! אמנם, העולה בכך היא, שאדם אינו 'חותך' מיד את אותו הרהור, והוא נהפך להרגשת הלב. לכן מכפרת עולה על הרהורי הלב. מסיבה זו בעולת העוף צריכים להכריח את הראש מהגוף – כפרה על כך שהוא לא הכריח את הרהורי הראש מהלב.

אבל בחטאת זה בדיוק להפך. חטאת מכפרת על שגגה. הטענה על החוטא בשוגג היא: היכן היה הראש שלך? למה לא חשבת שהיום שבת! לכן בבואו לכפר על חטאו, אל לו להבדיל בין הראש לגוף, אדרבה, הוא אמנם שוגג, אבל עליו להביא קרבן לכפר על כך שלא חיבר את הראש עם הלב, שלא חשב די הצורך, ובכך היה ניצל מן החטא. (יחי ראובן)

כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ב,יא)

בספר אוצרות צדיקי וגאוני הדורות מובא בשם הספר וזאת ליהודה, כי הגה"צ רבי יהודה צדקה זי"ע היה מזהיר הרבה את תלמידיו להתרחק ממודת הכעס. וכך נהג לומר: אדם הכועס, עושה את נפשו טריפה, כמו"ש (איוב יח, טד) "טורף נפשו באפו". אף תלמידיו העידו בו שהאריך אפו כל ימיו, ומעולם לא ראו אותו בא לכלל כעס, זולת כשהיה נוגע לכבוד שמים. אם קרה, לדוגמה, בנוכחותו שמישהו דיבר סרה בת"ח, לא היה כובש את כעסו – מיד הרים את קולו וגער בו בנויפה לשתקו. והיה רגיל לפרש פירוש מקורי משלו בנוגע למדת הכעס בדברי הכתוב "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו": ה"שאור" רומז על פנים זעופות, פנים חמוצות, ה"דבש" מורה על מתיקות ועריבות. ובכן, כל מי ששאיפתו להיות אדם השלם, חייב לדעת אימתי לאחוז במדה זו של "שאור" ולהזעיף פנים, דהיינו כשנתקל בעוברי עבירה וכיוצ"ב, ואימתי להראות פנים שוחקות ומתק שפתיים, דהיינו כשעושים רצונו ית"ש. אבל מי שהוא בבחינת "כל שאור", כולו חמיצות, שמזעיף פנים אף לשומרי תורה ומצוה, או שהוא בבחינת "כל דבש" כולו מתיקות לכולם, גם לעוובי תורה ח"ו, עליו הכתוב אומר: "לא תקטירו ממנו אשה לה'".

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם (ד, ג)

אומר רבי אברהם (אחי הגר"א), הרי אמרו חז"ל (ע"ז ד:): שלא היה דוד ראוי לאותו מעשה (דבת שבע), ולא היו ישראל ראויים לאותו מעשה (העגל) אלא להורות תשובה ליחיד ולרבים. דבר זה נרמז בפסוק: "אם הכהן" – אהרן בחטא העגל, "המשיח" – דוד משיח ה', "יתחטא" – כיצד באו למעשים אלו? "לאשמת העם" – כדי להורות תשובה לעם...

אדם כי יקריב מכס (א, ב)

"אדם למה נאמר, מה אדם לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל" (רש"י). צריך להבין, הלא איסור ההקרבה מגזל מפורש בפסוק (ישעיה ס"א, ח) "אני ד' שונא גזל בעולה", לשם מה הוצרכו חז"ל ללמדו מאדם הראשון?

ביאר החפץ חיים זצ"ל: שני מיני גזל מצינו, יש שלוקח מחבירו משהו על כרחו ויש שגורם שחבירו יתן לו אמנם מרצונו ומדעתו, כגון שמעמיד עצמו כתלמיד חכם וצדיק ולכן ההוא נותן לו, שכן ברצונו להונות ת"ח מנכסיו, אבל האמת היא שהוא ממש לא כמו שהוא נראה, נמצא שאצל המקבל זה בבחינת גזל, כי אילו היה הנותן יודע שאינו תלמיד חכם ולא צדיק לא היה נותן לו. זה מה שהמלה אדם מלמדת אותנו, מה אדם הראשון כל מה שהקריב לא היה בו אפילו בחינת גזל, שהרי הקב"ה יודע את הכל ונתן לו לפי מצבו האמיתי, כך יזהר כל אדם שיהיה כאדם הראשון ולא יהיה בו שום גזל לא רק לא בפועל, גם לא גזל דעת.

רבי אריה לייב, בנו של החפץ חיים זצ"ל היה מספר שפעם כאשר הגיע החפץ חיים בברכת המזון לברכת "ונא אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם... שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד" נאנח אנה גדולה, אחרי ברכת המזון שאל אותו בנו, על מה נאנח וענה לו, לכאורה לא מובן הנוסח שאנו מסיימים "שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד" הלא אם אדם נצרך למתנת בשר ודם בושתו היא כאן בעולם הזה ולא לעולם הבא וכיצד תהיה לו מזה בושח לעולם ועד? אלא התירוץ הוא שאם האדם מקבל מתנות מבשר ודם יכול להיות שיתבעו ממנו על שנתנו לו בתור תלמיד חכם וצדיק בעוד שלא היו דברים מעולם.

(לב אליהו, הובא בלפתח עליון)

שם. יש לדקדק דמתחיל ביחיד כי יקריב וממשיך ברבים תקריבו את קרבנכם, ואח"כ שוב ביחיד אם עולה קרבנו. וי"ל דהדין הוא דיש ערבות ואדם שחטא אז כל ישראל נענשים, וקרבנו מכפר על כל ישראל מדין ערבות. וזה הכל בכל קרבן רגיל, אבל לא על עולה שבאה על הרהורי הלב. והרהור הלב אין עליו ערבות, כי מניין לנו לדעת שנוכל להוכיחו. ולכך כתיב אדם כי יקריב, ועבור מי מקריב, עבור קרבנכם – עבור כלל ישראל, משא"כ עולה שבאה על הרהור הלב ובוה אין ערבות, אז זה יחיד והיינו עולה קרבנו. שאין ע"כ ערבות.

שם. וברש"י: "מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל".

שואל ה"כלי יקר" מדוע אמר מן הגזל ולא אמר מן הגזול? ותירץ, לפי שאין דרך העולם שילך ויגזול בהמה ויקריב אותה לגבוה, כי אטו בשופטני עסקינן ומי פתי יסיר לעשות עבירה כדי שיעשה בה מצוה כשאין לו הנאה מן העבירה, אמנם זהו בנמצא, שיגזול האדם ממון הרבה או יעשה עול בהרבה ממון, וילך ויתן קצת מן אותו ממון הגזול לצדקה או לקרבן במזימות זו אשר חשב, שבזה יהיה לו כופר על המתור שבידו, וזהו לשון מן הגזול.

ענווה – רק כשיש במה להתגאות

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. (א', א') ובעל הטורים: א' דויקרא זעירא, שמשא לא רצה לכתוב אלא 'ויקר' כדרך שנאמר בבלעם, כאילו לא נראה לו השם אלא במקרה, ואמר לו הקב"ה לכתוב גם באל"ף, וכתבה קטנה".

לכאורה, עלינו להבין: אם אכן הסיבה לכתובת המילה 'ויקרא' בא' קטנה, היא בכדי לרמז לנו על ענוותנותו של משה, מדוע אפוא, המתינה התורה עד לפרשתנו, הלא כבר בפרשת יתרו נאמר (שמות י"ט, כ'): "ויקרא ה' למשה אל ראש ההר". מדוע לא נכתבה שם המילה "ויקרא" בא' קטנה? את התשובה נבין על פי המעשה הבא: לייבלה, נכדו של הגאון רבי עקיבא אייגר, בן בנו רבי שלמה, עזב את בית אביו ונסע לקוצק, שם התקרר לרבי מקוצק ונעשה לחסידו המובהק. אביו רבי שלמה אייגר התקשה לקבל את הדרך החדשה שבחר בנו לילך בה, והחליט לעקוב אחר הנהגותיו בחיי היומיום. הוא שלח שליח מיוחד לקוצק שיתנה על קנקנו של הבן.

מיד כאשר הגיע השליח לקוצק נכנס לבית המדרש, התקרב לקבוצת חסידים שישבה שם, והחל לברר היכן נמצא רבי לייב אייגר. לאכזבתו, אף אחד מן החסידים לא הכירו. "אין כאן רבי לייב אייגר", טענו כולם. השליח עמד נבוך משך זמן מה, עד שלפתע קם אחד ואמר: "בוודאי אתה מתכוון ללייבל-שלמה-עקיבאס. הנה הוא שם בפנים"...

בין כך ובין כך, נכנס מאן דהו והודיע: "ר' הירש בער בא!". לשמע הכרזתו, קמו כולם ורצו בהילות לקבל את פניו של אותו ר' הירש בער. השליח הלך עמם, כדי לראות במי המדובר. הוא נדהם לגלות כי מדובר באדם הלבוש כדרך האיכרים, לרגליו נעלי עץ, למותניו חגורת קש וכובע פרווה פשוט חבוש לראשו.

פנה השליח אל החסידים ושאל אותם: "מיהו אותו ר' הירש בער, שכולם פה חרדו לכבודו? האם הוא תלמיד חכם מופלג?" "לא ולא!" הייתה התשובה, "הוא בקושי מצליח ללמוד חומש עם פירוש רש"י". תנה השליח: "אם כן מה ראיתם לכבדו? שמא הוא בעל ייחוס?" אמרו לו: "הוא אופה, אביו היה אופה, וגם סבא שלו היה אופה..." "אז בודאי הוא גביר גדול!" ניחש השליח. "גביר?" "גיחכו האנשים, איך רואה?! הלא הוא עני מרוד!" "אם כן, מהי הגדלות שלו?" תמה השליח. "הוא עניו" – השיבו החסידים.

כאשר שב השליח לרבי שלמה אייגר, וסיפר לו את כל קורותיו, סח לו בין השאר גם את המעשה הזה שחווה בבית המדרש בקוצק. בשומעו זאת, הפטיר רבי שלמה ואמר: "השמעתם? האיש לא למדן ולא מיוחס ואף איננו עשיר. וכי לזאת ייקרא עניו? הלא אין לו לזה במה להתגאות?" הרי לנו, שאין זו מעלה לאדם להיות עניו, כאשר אין באמתחתו מעלות ראויות להתגדר בהם. רק כאשר יש לאדם סיבה להתגאות ובכל אופן הוא מתנהג בשפלות וענוה, יש בכך רבותא.

ומכאן, תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הגאון רבי שמואל דוד וולקין שהיה אומר כך: שכן באותה עת בה קרא הקדוש ברוך הוא למשה רבנו בפרשת יתרו היה זה עוד קודם מעמד קבלת התורה. ולא רק את התורה הקדושה היה חסר משה רבנו באותו זמן, גם עשירות לא הייתה מנת חלקו, שהרי בשעה שכולם עסקו בביזת הים עסק משה בהעלאת עצמות יוסף עמו, כמובא בדברי המדרש. לפיכך, אילו היה נכתב בפרשת יתרו לשון "ויקר" לא היה בזה משום ענווה, שכן ענווה נחשבת רק כאשר יש לו לאדם במה להתגאות ובכל זאת נשאר בענוותנותו.

לעומת זאת בפרשתנו, שנכתבה לאחר מתן תורה, הרי היו ברשותו גם תורה וגם עשירות, וכפי שדרשו חז"ל על הפסוק: "פסול לך" – שמשא נתעשר מפסולת הלוחות השניות. דווקא כעת, שיש לו למשה רבנו במה להתגאות, ואף על פי כן הוא נשאר בענוותנותו - כאן הענווה מקבלת משמעות אמיתית, ואת זאת רמזה התורה בכותבה: "ויקרא" בא' קטנה. (מתוך "ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

מזודה שנשרפה מתנור

שאלה: מעשה בישיבה גדולה שאחד מחברי החדר הפעיל את התנור שידלק בשעה מסויימת ע"י שערן והגיע חבר נוסף וראה את התנור כשהוא מכובה והניח את המגבת שלו על התנור, וכאשר התנור נדלק המגבת התחילה לבעור ונשרף מזודה של אחד מחברי החדר עם כל תכולתה שכללה מצלמה ונגן כשרים וחולצות יקרות ועוד חפצים אישיים, ובסיעתא דשמיא כיבר את החשמל והצליחו לכבות את השריפה. כעת השאלה, מי חייב לשלם האם מפעיל התנור או שמא מניח המגבת שהוא גרם לאש לפרוץ? תשובה: הנהגון מרוכב ככל דיני ממונות שהם כמעין הנובע, ונבאר הצדדים בזה כמובן לא להלכה כי הדבר יכול להשתנות בכל שינוי קטן בפרטי המעשה. בעל התנור שהפעיל אותו פטור כיון שלא היה נדלק ממנו אש אם לא היו מניחים עליו מגבת, ואותו שהניח המגבת יש לחייבו מאחר שע"י שהניח מגבת גרם לדליקה, אף שבשעה שהניח את המגבת היה התנור במצב מכובה, מבואר בתוס' סנהדרין עו. שמי שהביא אדם למקום שסוף חמה לבוא ומת אף שהניחו עדיין לא היה שם חמה חייב, ונחלקו שתי תירוצי התוס' אם נחשב מעשה נזק בידיים כדין אש או משום חיציו או שכיון שהחמה הגיעה אחר כך לא נשב מעשה בידיים וחייב כדין אש או משום ממונו. ולכן גם כאן שהניח מגבת באופן שסו התנור להדלק נחשב מזיק בשוגג. אכן, זהו לגבי המזודה עצמה. אבל לגבי תכולת המזודה יש פטור של טמון באש, וזה תלוי בשתי תירוצי התוס' שאם זה נדון כמעשה בידיים נפסק בשו"ע סי' תי"ח שחייב גם על טמון אל לתי' הב' פטור על טמון, ודעת הרמב"ם שגם באש משום חיציו פטור על טמון, ודעת הגר"ש היימן בחי' (סימן י"ד) שיש לפטור מספק שהמוחזק יכול לסמוך על שיטת הרמב"ם, ודעת החזו"א ב"ק (סי' ב' סק"ו) שאין לפטור את המזיק בטמון כיון שלא נזכר דעתו בשו"ע, גם הכריע החזו"א כתי' הב' של תוס' להלכה שאין להחשיבו כמזיק בידיים.

ויש להוסיף שדעת הברכת שמואל שאף שמבואר בגמרא שטמון באש פטור מ"מ חייב המזיק לפצות את הנזיק לצאת ידי שמיים, והחזו"א סי' ב' כתב ד"ל שגזירת הכתוב לפוטרו אף בדיני שמיים. (הרה"ג רבי מרדכי הלוי שורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית)

חידה שבועית

נחן אהמאל זליל הסבר זכאיש, זגזיש אכאלמה. אך מה אייז אהמאל יסן זליל הסבר?

תשובה לחידה פר"ש: איתמר (רש"י לח, כא). תשובה לחידה: שני הילדים לא שיקרו הם פשוט לא שחקו זה עם זה.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת ווקנין לאירוסי הבת משפחות רבדד להולדת הבת הנכדה משפחת ברויאר להולדת הבן משפחת גרוס לאירוסי הבן משפחות חיים גרוסמן להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחות מרגליות-יעקובזון להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחות קלופפר לאירוסי הבת משפחות אסיג - הרב שטרית הרב חפוטא להולדת הבת הנכדה הנינה משפחות אליאב ברהום להולדת הבת הנכדה משפחות פוקס לנשואי הבת משפחות קושלנד - פוירשטיין להולדת הבן הנכד **גני הדר-עמישב:** משפחת דוד לאירוסי הבן משפחות הרב וינטרוב - הרב רבינוביץ לנשואי הבן הנכד

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com